

Mezi Šeólem a Hádem – Proměny konceptu podsvětí mezi Hebrejskou biblí a Septuagintou

Ondřej Zeman

Vedoucí práce: doc. Petr Sláma, Ph.D.

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Evangelická teologie

Představení: Práce, kterou autor odevzdal 28. června 2021 na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy, se na 50 stranách (včetně seznamu literatury) snaží pojednat vývoj konceptu podsvětí a jeho funkci v židovském pojetí, které prochází proměnou, jež je patrná ve srovnání hebrejského a septuagintního výrazu Šeól a Hádés. Ondřej Zeman hned na začátku nahlašuje, že jedním z jeho cílů je zjistit, zda je druhý z uvedených výrazů vhodným termínem pro překlad prvního. Z tohoto důvodu postupně prochází jazykové i významové souvislosti pojmů Šeól (s. 11-21) a Hádés (s. 22-29), vysvětluje jejich základní charakteristiky a následně je navzájem konfrontuje v kapitole *Šeól versus Hádés* (s. 29-44) včetně podkapitol týkajících se biblických míst, kde Šeól není v LXX přeložen výrazem Hádés (Př 23,14; 2S 22,6 [zde se autor velmi dobře soustřeďuje i na spojitost s Ž 18,5-6]) a kde naopak druhý z výrazů nepřekládá první jako Šeól (zde zvl. Ž 115,17; Iz 14,9 a 38,18).

V části věnované Hádu kolega Zeman popisuje myšlenkové zázemí řeckého světa týkajícího se smrti a skutečností spojovaných s posmrtným životem. Zmiňuje roli Thanata, Charóna a také Herma, který je v souvislosti se procesem odchodu do říše zemřelých zmiňován jako Psychopompos stejně jako další „entity plnící podobnou funkci“ (s. 23). Stranou nezůstává ani duše a její vztah k tělu, k čemuž se autor vrací stručně ještě v samotném závěru své práce (viz s. 45). Větší část se nicméně vztahuje k Hádu coby prostoru podsvětí jako takového a pak personifikaci v podobě Pána podsvětí, který zůstává skrytý, ale dohlíží na to, aby v říši mrtvých „byl každý tam, kde má být“ (s. 27; jde o citaci E. M. Robertse). Zmíněny jsou dále i mystéria v Eleusis a orfismus, obojí vhodně pro pochopení kontextu tematiky smrti v řeckém světě, jenž se následně dostává do rozhovoru se svěbytným světem Hebrejské bible.

Poslední kapitola *Hádés je Šeól* (s. 45-47) se zabývá ‚kompatibilitou‘ konceptů týkajících se Šeólu a Hádu. Zeman v první řadě poukazuje na zásadní rozdílnost monoteistického židovství a řeckého polyteismu a dále na to, že bůh Starého zákona panuje svrchovaně i nad Šeólem, zatímco Hádés je suverénním vládcem pouze nad říší mrtvých a olympijští bohové naopak panují pouze nad zemí (viz s. 45). Jistá spřízněnost konceptů je autorem spatřována v hodnocení posmrtné existence, jež není ani u Židů ani u Řeků vnímána tak, že by „přinášela.. pozitiva“ (tamt.). Starý zákon zde líčí podle Zemana duše lidí jako „slabé stínové existence“ (tamt.) a podobně je tomu i u Homéra, jakkoli nejsou „řečtí mrtví tak pasivní jako biblické Stíny“ (s. 46).

Na závěr nominační práce autor hodnotí septuagintní překlad co do posunů ve významu, pokud nastává. Nejmenší rozpory podle něho „budí samotný pojem Hádés“ (tamt.), který je konzistentní a je *de facto* synonymem pro Šeól (zde dle autora pravděpodobně již před překladem Septuaginty). Posuny nastávají, když hebrejská předloha není přeložena konzistentě, tj. výrazem Hádés, popř. když překladatelé pracují se synonymy toho hebrejského výrazu, jakým je např. poetické a zároveň i velmi výstižně zemité substantivum *šachat*.

Nominační práce se věnuje důležitému a velmi zajímavému tématu, jehož se autor zhostil s odpovídajícím přehledem, který je nezbytné ocenit. Práce, která je jasně strukturovaná a vykazuje jen minimální počet nedostatků (většina je spíše formální povahy; např. odsazování jednotlivých odstavců by bylo žádoucí pro větší přehlednost), by si zasloužila v případě autorova pokračujícího zájmu o pojednávané téma - a to zvláště na půdě domovské ETF UK, kde jsou koncepty tzv. řeckého a hebrejského myšlení dlouhodobě tematizovány¹ - další rozvedení.

Na základě výše uvedených skutečností navrhuji hodnotit práci mezi stupni **A** a **B**.

Otázky: 1. Jaké existují základní teorie o překladu hebrejského textu do řečtiny?

2. Které jsou nejstarší dochované hebrejské a řecké biblické texty?

Filip Čapek

Jeruzalém – עין כרם

1. září 2021

doc. Filip Čapek, Ph.D.

ETF UK/CBS AV ČR

¹ Viz např. https://is.cuni.cz/studium/dipl_st/index.php?id=&tid=&do=main&doo=detail&did=113611